

УДК 343.132

Карпенко Михайло Олегович –

доцент кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету України
імені Ярослава Мудрого

Mykhailo O. Karpenko –

associate professor of the department of criminal procedure
Yaroslav Mudryi National Law University
(77, Pushkinskaya str., Kharkiv, 61024, Ukraine)

Щодо питання нерозголошення відомостей досудового розслідування

У статті розглядається ситуація, пов'язана з доступом до публічної інформації, яка є відомостями досудового розслідування, через механізми, передбачені Кодексом адміністративного судочинства України. Зроблені висновки та висловлені зауваження з цього приводу.

Ключові слова: публічна інформація, відомості досудового розслідування, кримінальне провадження, адміністративне судочинство.

В статье рассматривается ситуация, связанная с доступом к публичной информации, являющейся сведениями досудебного расследования, через механизмы, предусмотренные Кодексом административного судопроизводства Украины. Сделаны выводы и высказаны замечания по этому вопросу.

Ключевые слова: публичная информация, сведения досудебного расследования, уголовное производство, административное судопроизводство.

M.O. Karpenko To the Issue of Confidentiality of Pretrial Investigation Information

The article deals with the issues related to the access to public information which has a status of information on pretrial investigation, through mechanisms provided by the Code of Administrative Proceedings of Ukraine. A specific example from court practice has been made, when persons, who are not participants in criminal proceedings, bind the bodies of pretrial investigation to provide them with secret information particularly information from forensic medical opinion and refer to the Law of Ukraine On Access to Public Information and provisions of the Code of Administrative Proceedings of Ukraine.

Attitudes of parties to administrative proceeding and court have been researched. Conclusion has been drawn that this issue is possible to settle by analyzing provisions of such legal category as “imperious managerial functions” which is one of the key elements for identification of administrative court jurisdiction in the dispute. It has been stressed that “imperious managerial functions” and “managerial functions” are not synonyms.

Attention has been drawn to the fact that administrative law science does not provide a solid background of the category “imperious managerial functions”.

Personal attitude to the features of imperious managerial functions has been expressed. It has been stressed that the function which regulates public relations particularly relations between two or more parties, one of which has an authority to manage the behavior of others, who shall execute its regulations. At the same time administrative subjects, performing their managerial function, ensure only a proper functioning of relations (“create atmosphere”) where an individual exercises or will exercise his/her rights and promote the interests. They do not interfere in the activity of individuals, control it, but take measures when an individual violates the law.

It has been concluded that administrative subjects do not fulfill managerial functions in the sphere of criminal procedural relations, but perform their duties in accordance with criminal procedural legislation. Performance of their administrative duties is initiative and aims not at observance of private rights and interests, but at implementing state policy in the field of fight against crimes, particularly protection of rights, freedoms

and legal interests of criminal proceeding participants and ensuring of fast, due and transparent investigation and trial.

Keywords: *public information, information of pretrial investigation, criminal proceeding, administrative proceeding.*

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (надалі КПК України) завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

З метою досягнення поставлених завдань кодекс наділяє учасників кримінального провадження певним процесуальним інструментарієм для реалізації своїх прав (повноважень), як-от: проведення слідчих дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, заявлення клопотань тощо, а також містить положення, які за своїм автономним характером сприяють дієвості кримінального процесу. Одним із таких є таємниця досудового розслідування, яка призвана надати можливість слідчому, прокурору будувати тактику та стратегію проведення процесуальних дій, забезпечувати безпеку осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві тощо. Разом із тим, «необмежене» застосування на практиці відповідного процесуального механізму може призвести до ущемлення інтересів окремих учасників кримінального провадження, а інколи, й інтересів суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз праць вчених за обраною темою статті дозволяє говорити про те, що у відповідному науковому напрямку рухалося і продовжує рухатися багато юристів, зокрема: В. Волошина, І. Гора, А. Крилов, І. Кутазова, А. Ляш, П. Тепляшкін та інші.

Невирішені раніше проблеми. Попри того, що проблема, пов'язана з нерозголошенням відомостей досудового слідства є не новою, виникають або залишаються питання дискусійного характеру, які потребують подальшого дослідження.

Мета. Полягає в науковому аналізі окремих аспектів забезпечення таємниці досудового розслідування, внесення пропозицій до чинного кримінального процесуального законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Суспільно-політичні перетворення, що мають місце на сучасному етапі розвитку нашої держави, безумовно передбачають існування дієвої правової системи, яка б відповідала положенням Конституції України, міжнародним стандартам захисту людини і громадянина. Постійний моніторинг політичних, економічних, культурних та духовних процесів, що відбуваються в країні, має трансформуватися в належну законодавчу базу, здатну забезпечити потреби українського суспільства. Особливої актуальності окреслена теза набуває в рамках кримінальних процесуальних правовідносин, де має існувати розумний баланс між інтересами держави щодо ефективного здійснення досудового розслідування та судового провадження, досягнення завдань кримінального провадження та правами, свободами, законними інтересами учасників кримінального процесу. Однією з таких точок зіткнення є таємниця слідства або, іншими словами, проблема з пошуком рівноваги між доцільністю (підставами, метою, обсягом, контролем, відповідальністю) обмеження розголошення відомостей досудового розслідування та правом громадян на доступ до публічної інформації.

Поштовхом до написання статті стала інформація із ЗМІ про те, що Одеський окружний адміністративний суд задовольнив позов журналістів та зобов'язав Комунальну установу «Одеське обласне бюро судово-медичної експертизи» забезпечити доступ до інформації, яка є матеріалом досудового розслідування, шляхом надання за індивідуальними або

колективними запитами завірених належним чином копій висновків судово-медичних експертиз щодо встановлення причин смерті громадян, що загинули насильницькою смертю від ушкоджень, які отримали під час масових заворушень у місті Одесі 2 травня 2014 р., - в повному обсязі, включаючи описову частину цих висновків і відповідних їм актів лабораторних досліджень, без зазначення прізвищ, імен та по-батькові та інших персональних даних постраждалих, експертів та будь-яких інших осіб. Відповідне рішення залишене в силі Одеським апеляційним адміністративним судом.

Враховуючи науковий характер статті, спробуємо лише розібратися в проблемах кримінального процесуального характеру, що, на наш погляд, «оголилися» у зв'язку з постановленням відповідного рішення. В якості предмету обговорення поставимо такі питання. Перше, чи може суд не кримінальної юрисдикції розглядати вимоги, пов'язані із виникненням, дією, припиненням будь-яких кримінальних процесуальних правовідносин? Друге, чи можуть особи, які не є учасниками кримінального провадження, оскаржувати рішення, дії, бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування?

Для того, щоб мати підґрунтя для аналізу та надати власні відповіді на поставлені в статті питання, вбачаємо за доцільне стисло викласти обставини справи, окреслити позицію сторін та суду щодо предмету спору [1].

09 грудня 2014 р. до Одеського окружного адміністративного суду надійшов адміністративний позов двох фізичних осіб до Комунальної установи «Одеське обласне бюро судово-медичної експертизи», треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача, - Генеральна прокуратура України, Головне слідче управління Міністерства внутрішніх справ України про встановлення факту приналежності висновків судово-медичних експертиз щодо встановлення причин смерті людей, що загинули насильницькою смертю під час масових заворушень 2 травня 2014 р. у місті Одесі, до суспільно необхідної інформації; зобов'язання оприлюднити висновки судово-медичних експертиз щодо встановлення причин смерті людей, які загинули насильницькою смертю від ушкоджень, які отримали під час масових

заворушень у місті Одесі 2 травня 2014 р., у повному обсязі, включаючи описову частину цих висновків і відповідних їм актів лабораторних досліджень, шляхом надання їх завірених належним чином копій без зазначення прізвищ, імен та по-батькові та інших ідентифікаційних даних постраждалих, експертів та будь-яких інших осіб.

На момент подачі позову Головним слідчим управлінням Міністерства внутрішніх справ України за фактом масових заворушень, що мали місце 2 травня 2014 р. у Приморському районі м. Одеси, здійснювалося досудове розслідування у кримінальному провадженні за ознаками правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 294 Кримінального кодексу України. Дослідницька частина експертиз та зроблені експертом висновки, що вимагали оприлюднити фізичні особи, мали статус відомостей досудового розслідування.

Ухвалою Одеського окружного адміністративного суду від 10 березня 2015 р. провадження у справі № 815/6959/14 було закрито на підставі п.1 ч.1 ст.157 Кодексу адміністративного судочинства України (надалі КАС України), а позивачам роз'яснено, що даний спір має вирішуватися в порядку, передбаченому КПК України. Ухвалою Одеського апеляційного адміністративного суду від 08 квітня 2015 р., ухвалу Одеського окружного адміністративного суду від 10 березня 2015 р. у справі № 815/6959/14 скасовано, справу направлено до суду першої інстанції для продовження розгляду.

Під час розгляду справи по суті в порядку КАС України позивачі погоджуються, що інформацію, доступ до якої є предметом позову, створено під час проведення досудового розслідування, і вона є публічною інформацією з обмеженим доступом. Разом із тим наполягають на задоволенні позову в повному обсязі, мотивуючи свою позицію тим, що згідно ч. 4 ст. 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації» (надалі Закон) усі розпорядники інформації незалежно від нормативно-правового акта, на підставі якого вони діють, при вирішенні питань щодо доступу до інформації мають керуватися Законом, який є спеціальним при вирішенні питання щодо доступу до інформації, яка є предметом позову [2]. Зазначають, що відповідно до ст. 34 Конституції України кожен має право вільно збирати, зберігати,

використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір. Законодавством України встановлено вичерпний перелік підстав для обмеження права на інформацію. Інформація, що стосується причин смерті людей, які загинули під час масових заворушень у місті Одесі 02 травня 2014 р. не підпадає під ці обмеження, оскільки така інформація є суспільно необхідною, викликає підвищений суспільний інтерес, а право громадськості знати цю інформації переважає потенційну шкоду від її поширення.

Основними аргументами відповідача та третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача, проти позовних вимог були наступні:

- Комунальне підприємство «Одеське обласне бюро судово-медичної експертизи» не є розпорядником запитуваної інформації, оскільки відповідно до ст. 69 КПК України не може її розголошувати без дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду. Позивачем порушено процедуру отримання публічної інформації, а позовні вимоги, з якими позивачі звернулись до суду, не передбачені Законом, оскільки відповідно до нього, оскарженню підлягає відмова розпорядника інформації у її наданні;

- запитувана інформація, а саме висновки судово-медичних експертиз, є матеріалами досудового розслідування в межах кримінального провадження. Отже, порядок доступу до такої інформації визначається за правилами КПК України, а доступ до неї можуть мати лише особи, процесуальний статус яких визначений КПК України, якими не є позивачі.

Суд, задовольняючи позов зазначив, що на визначення інформації як публічної не впливає те, при виконанні яких обов'язків суб'єктом владних повноважень вона отримана та яким законодавством ці обов'язки визначені. Отже, висновки судово-медичних експертиз трупів людей загиблих під час масових зіткнень в м. Одесі 2 травня 2014 р., є публічною інформацією, оскільки підставою її створення відповідачем є виконання Головним слідчим управлінням Міністерства внутрішніх справ України, як суб'єктом владних повноважень, своїх обов'язків, визначених КПК України під час досудового розслідування. Відповідно до ст.

8 Закону інформація, яка містить таємницю досудового розслідування, визнається таємною.

На думку суду системний аналіз ч. 2 ст. 6 Закону дає підстави стверджувати, що перевірка, яку має пройти будь-яке обмеження доступу до інформації складається з трьох етапів: а) встановлення захищеного правомірного інтересу; б) визначення можливості завдання істотної шкоди захищеному інтересу; в) доведення переваги шкоди над суспільним інтересом.

Суд зауважив, що в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову. Таким чином, тягар доведення можливості обмеження доступу до інформації покладається саме на розпорядника публічної інформації. Відмова в запиті повинна бути мотивованою з наведенням обґрунтування того, чому обмежується доступ до інформації. Те, що обмеження доступу стосується одного із захищених п. 1 ч. 2 ст. 6 Закону інтересів, не є достатнім обґрунтуванням обмеження доступу. Розпорядник повинен вказати, яка конкретна шкода захищеним інтересам буде завдана наданням доступу до інформації. При цьому, така шкода повинна бути реальною, а не гіпотетичною.

На переконання суду в справі, що розглядалася, відповідачем не доведено того, що наданням доступу до висновків судово-медичних експертиз щодо встановлення причин смерті людей 02 травня 2014 р. у м. Одесі може бути завдана реальна шкода інтересам національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, або таке обмеження необхідне для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Отже, відповідно до ст. 29 Закону України «Про інформацію», інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, тобто є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю

інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення.

Суд врахував, що надзвичайність та трагічність подій, які відбулись у м. Одесі 2 травня 2014 р. та призвели до масової загибелі людей, вже рік є об'єктом гострої суспільної дискусії. Тому право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення. Інформація, оприлюднення якої є предметом спору, є суспільно необхідною, не може бути обмежена в доступі та підлягає наданню, оскільки існує лише гіпотетична ймовірність завдання істотної шкоди внаслідок її розголошення, а суспільний інтерес в доступі до цієї інформації переважає потенційну шкоду від її поширення.

Оцінюючи з власної точки зору правомірність прийняття рішення саме судом адміністративної юрисдикції, вважаємо за необхідне зазначити наступне. За змістом п. 1 ч. 1 ст. 3 КАС України справа адміністративної юрисдикції - це переданий на вирішення адміністративного суду публічно-правовий спір, у якому хоча б однією зі сторін є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

Відповідно до ч. 2 ст. 2 КАС України до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження.

Частину 2 ст. 4 КАС України визначено, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на всі публічно-правові спори, крім спорів, для яких законом встановлений інший порядок судового вирішення.

Пункт 1 ч. 1 ст. 17 КАС України визначає, що компетенція адміністративних судів поширюється на спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності. Пункт 2 ч. 3 цієї статті містить положення, відповідно до якого компетенція

адміністративних судів не поширюється на публічно-правові справи, що належить вирішувати в порядку кримінального судочинства.

Відповідно до правової позиції Вищого адміністративного суду України (надалі ВАСУ), окресленої в Довідці про вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами положень Закону України «Про доступ до публічної інформації», стосовно неоднаковості практики застосування судами адміністративної юрисдикції положень КАС України щодо надання доступу до публічної інформації, отриманої в рамках кримінального, цивільного, господарського процесів, зазначене наступне. Згідно ч. 1 ст. 1 Закону публічна інформація отримується або створюється в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, зокрема обов'язків, передбачених процесуальним законодавством. Тобто на визначення інформації публічною не впливає те, при виконанні яких обов'язків суб'єктом владних повноважень вона отримана та яким законодавством ці обов'язки визначені.

ВАСУ дійшов висновку, що причиною виникнення різної судової практики є недостатнє законодавче регулювання питання співвідношення норм Закону та процесуальних законів, що встановлюють порядок одержання в суді інформації про рух справи, копій судових рішень тощо.

Суд вважає, що доступ до публічної інформації в сукупності з іншими вимогами може бути обмежено для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Інших обмежень щодо доступу до інформації, що створюється судами, органами прокуратури під час процесуальної діяльності закон не містить. Частину 3 ст. 23 Закону встановлено, що оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації до суду здійснюється відповідно до КАС України. Аналіз та синтез указаних норм дозволив суду зробити імперативний правовий висновок про те, що на будь-які спори про оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників публічної інформації, які виникають у правовідносинах, урегульованих Законом, поширюється юрисдикція адміністративних судів.

Таким чином ВАСУ робить кінцевий висновок про те, що спори про надання публічної інформації, утвореної під час виконання органами слідства та прокуратури владних процесуальних функцій, не належать до юрисдикції адміністративних судів лише у разі, якщо кримінально-процесуальним законодавством передбачена можливість розгляду таких спорів [3].

Одразу зауважимо, що спір, який виник між позивачами та КП «Одеське обласне бюро судово-медичної експертизи», третіми особами, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача, - Генеральною прокуратурою України, Головним слідчим управлінням Міністерства внутрішніх справ України має публічно-правовий характер. До того ж, глава 26 КПК України, яка визначає предмет оскарження рішень, дій або бездіяльності слідчого чи прокурора під час досудового розслідування, не містить положень, які б прямо регламентували процедуру оскарження відмови слідчого, прокурора в наданні (оприлюдненні) певних відомостей досудового розслідування. Отже, механічно напрошується висновок про адміністративну юрисдикцію зазначених вище спорів. Але, як уявляється, не все так однозначно.

Виходячи із «філософії» ВАСУ, можна зробити висновок про те, що у разі, коли спор має публічно-правовий характер, а процедура його розгляду не регламентована окремим законом, він автоматично підпадає під юрисдикцію адміністративних судів. Іншими словами у проекції на нашу ситуацію, якщо слідчий не оприлюднює будь-яких матеріалів досудового розслідування (протоколи слідчих дій, речові докази тощо), які на думку скаржника мають «побачити світ», останній має право зобов'язати слідчого вчинити відповідні дії в порядку КАС України, довівши, що отримана інформація має значне громадське значення, а обмеження в її наданні завдає більшу шкоду суспільству ніж оприлюднення. Можна піти далі і змодельовати таку ситуацію, коли особи, які не є учасниками процесу, будуть оскаржувати в порядку КАС України рішення керівника органу досудового розслідування про призначення конкретного слідчого розслідувати кримінальне провадження. Випадків можна видумати багато.

Піддаючи критичній оцінці навіть потенційну можливість виникнення подібних ситуацій, спробуємо з наукової точки зору розібратися у проблемі, що виникла, та зробимо власні висновки.

Системний аналіз норм КАС України дає підстави зробити нам висновок, що під юрисдикцію адміністративних судів підпадають спори, які в сукупності: а) мають публічно-правовий характер; б) впливають із здійснення суб'єктом владних повноважень своїх управлінських функцій; в) безпосередньо не віднесені законом до юрисдикції інших судів.

Таким чином, вирішення окресленої в статті проблеми потрібно шукати в розрізі аналізу змістовного наповнення такої правової категорії, як «владні управлінські функції», що є однією з визначальних складових («прив'язкою») до визначення адміністративної юрисдикції суду в спорі. Дефініція «владні управлінські функції» не тотожна поняттю «владні функції». Останнє, як відомо, передбачає конструкцію, коли одна сторона відносин може реально забезпечити поведінку іншої сторони в потрібних рамках і наділена для цього певними повноваженнями; є більш широким у порівнянні з управлінським характером владної функції поняттям.

Дослідження спеціальної юридичної літератури дає підстави стверджувати, що категорія «владні управлінські функції» не має належного обґрунтування в науці адміністративного права. На думку окремих вчених під владними управлінськими функціями треба розуміти будь-які владні функції в рамках діяльності держави чи місцевого самоврядування, що безпосередньо не належать до законодавчих повноважень чи повноважень здійснювати правосуддя [4, 5]. Інші, розглядають це поняття в другій площині, зазначаючи, що під владними управлінськими функціями слід розуміти забезпечену законом вимогу уповноваженого суб'єкта належної поведінки і дій щодо громадян та юридичних осіб [6, 7].

Не дає чіткої відповіді на питання відносно змісту зазначеної правової категорії і абз. 3 п. 2 постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України № 8 від 20.05.2013 р. «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів», у якому зазначено, що тільки для цілей і завдань адміністративного

судочинства владну управлінську функцію необхідно розуміти як діяльність усіх суб'єктів владних повноважень з виконання покладених на них Конституцією чи законами України завдань [8].

Вбачається, що ключовою ознакою владної функції, в рамках якої може бути оскаржено рішення, дія чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень у порядку КАС України, є її *управлінський характер*, якому, на наш погляд, притаманні наступні риси:

а) регулює публічно-правові відносини, тобто відносини між двома та більше суб'єктами, один з яких має повноваження управляти поведінкою інших, а останні зобов'язані виконувати його приписи;

б) суб'єкт владних повноважень, виконуючи управлінську функцію, лише забезпечує належне функціонування відносин («створює атмосферу»), в яких приватна особа реалізує або буде реалізовувати свої права та інтереси, здебільшого не втручається в діяльність приватних осіб, контролює її та реагує в разі порушення закону з боку приватної особи.

Натомість у сфері кримінальних процесуальних правовідносин суб'єкт владних повноважень не реалізує управлінських функцій, виконує свій обов'язок, передбачений кримінальним процесуальним законодавством. Здійснення його владних повноважень має ініціативний характер, спрямовано головним чином не на забезпечення прав та інтересів приватних осіб, а на реалізацію кримінальної політики держави у сфері боротьби із злочинністю, а саме, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду.

На наш погляд, аналогічну позицію займає й Конституційний Суд України (надалі КСУ), згідно з правовою позицією якого, викладеною в абз. 2-3 п. 4.2. рішення у справі № 1-29/2011 від 14 грудня 2011 р. про оскарження бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо заяв про злочини, відносини, що виникають між фізичною чи юридичною особою і представниками органів влади під час здійснення ними владних повноважень, є

публічно-правовими і поділяються, зокрема, на правовідносини у сфері управлінської діяльності та правовідносини у сфері охорони прав і свобод людини і громадянина, а також суспільства від злочинних посягань. Діяльність органів влади, у тому числі судів, щодо вирішення спорів, які виникають у публічно-правових відносинах, регламентується відповідними правовими актами. Отже, КАС України регламентує порядок розгляду не всіх публічно-правових спорів, а лише тих, які виникають у результаті здійснення суб'єктом владних повноважень управлінських функцій і розгляд яких безпосередньо не віднесено до підсудності інших судів.

КСУ акцентував увагу на тому, що відмежування юрисдикції судів має здійснюватися відповідно до характеру правовідносин, що є предметом оцінки суду [9].

Трансформуючи зроблені нами висновки на проблемну ситуацію, що є предметом нашого аналізу, потрібно зазначити наступне. Відповідно до ст. 22 КПК України відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим. У необхідних випадках слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом.

Іншими словами, все що пов'язано з отриманням, зберіганням, користуванням, розповсюдженням (оприлюдненням), обмеженням у наданні тощо відомостей досудового розслідування відноситься до сфери регулювання кримінального процесуального законодавства і не підпадає під сферу управлінських функцій суб'єктів владних повноважень. Прийняття рішення про «долю» відомостей досудового розслідування під час даного етапу кримінального провадження є прерогативою виключно слідчого та прокурора та не може бути оскаржено в порядку КАС України.

Слід звернути увагу на то, що відповідно до положень ст. 221 КПК України слідчий, прокурор зобов'язаний за клопотанням сторони

захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надати їм матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за виключенням матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню.

Таким чином, зацікавлені у справі учасники мають право на ознайомлення з відомостями досудового розслідування до його завершення, а слідчий, прокурор зобов'язані гарантувати реалізацію цього права. У разі, коли уповноважені особи порушують зазначені права учасників кримінального провадження, останні мають звернутися в порядку п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України до слідчого судді зі скаргою на рішення, дії, бездіяльність слідчого прокурора у виконання своїх обов'язків, передбачених ст. 221 КПК. А для того, щоб не було суперечливого тлумачення положення, передбаченого п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України - «нездійснення інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк», передбачити в ст. 221 кодексу строк на протязі якого слідчий, прокурор має надати матеріали досудового розслідування для ознайомлення.

Продовжуючи відповідати на питання, поставлені нами на початку статті, окреслимо власну позицію стосовно доцільності надання особам, які не є учасниками кримінального провадження, можливості оскаржувати рішення, дії чи бездіяльності органів та осіб, які здійснюють кримінальне провадження.

Відповідно до ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (надалі Конвенція) кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження. Стаття 55 Конституції України з урахуванням її назви передбачає право кожного, чий права і свободи порушені або на які посягають, на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

КСУ в рішенні від 25 листопада 1997 р. № 6-зп сформулював правову позицію, за якою

удосконалення законодавства в контексті статті 55 Конституції

України має бути поступовою тенденцією, спрямованою

на розширення судового захисту прав і свобод людини, зокрема судового контролю за правомірністю і обґрунтованістю рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Реалізація права на оскарження рішень, дій чи бездіяльності вказаних суб'єктів має відповідати також вимозі стосовно доступності правосуддя, про що зазначено у міжнародних правових документах - Загальній декларації прав людини (ст. 8), Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (ст. 14), Конвенції (ст. 6), Декларації основних принципів правосуддя

для жертв злочинів та зловживання владою, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН 29 листопада 1985 року (п. 4) [10].

У рішенні від 23 травня 2001 р. № 6-рп/2001 КСУ зазначив, що право на судовий захист належить до основних, невідчужуваних прав і свобод людини і громадянина та відповідно до частини другої статті 64 Конституції України не може бути обмежене навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану, а недосконалість інституту судового контролю за досудовим слідством не може бути перепорою для оскарження актів, дій чи бездіяльності посадових осіб органів державної влади [11].

Системний аналіз положень міжнародно-правових актів, Конституції України, рішень КСУ дає підстави стверджувати, що національним законодавством має гарантуватися юридичний, зокрема судовий захист прав та свобод людини чи громадянина права і свободи, яких порушені або на які посягають, зокрема від рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

КПК України на відміну від Кримінального-процесуального кодексу (1960 р.) передбачає широкий спектр учасників кримінального провадження, які потенційно можуть бути залучені у сферу кримінальних процесуальних правовідносин, наділяючи їх дієвими засобами захисту або повноваженнями для реалізації поставлених завдань. До того ж, кодексом передбачені й гарантії реалізації прав

(повноважень), зокрема існує відомчий, прокурорський нагляд та судовий контроль за рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, та осіб, які здійснюють кримінальне провадження.

Втручання з посиленням на загальне поняття «суспільний інтерес» в кримінальні процесуальні правовідносини осіб, права та свободи яких ніяким чином не зачіпаються кримінальним провадженням, може створити перешкоди виконанню завдань учасниками кримінального провадження, призвести до затягування кримінальної процесу, та зменшення ефективності кримінального судочинства в цілому.

Вбачається, що на момент прийняття нового КПК України, він передбачає в

конкретних суспільно-політичних умовах розумний баланс між правом особи захищати свої права і свободи та обов'язками, що стоять перед державними органами та особами в рамках кримінального провадження. Саме тому, будь які новації що будуть змінювати зазначену рівновагу, встановлену кодексом, мають бути детально розроблені на науковому та законодавчому рівні, обговорені і тільки після цього впровадженні в КПК України.

Список використаних джерел:

1. Постанова Одеського окружного адміністративного суду в справі № 815/6959/14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/>.
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
3. Довідка про вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами положень Закону України «Про доступ до публічної інформації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vasu.gov.ua/>.
4. Коліушко І. Адміністративні суди: для захисту прав людини чи інтересів держави? / І. Коліушко, Р. Куйбіда // Право України. – 2007. — № 3. – С. 3-8.
4. Бевзенко В. М. Участь в адміністративному судочинстві України суб'єктів владних повноважень: правові засади, підстави та форми : монографія / В. М. Бевзенко. – К. : Прецедент, 2010. – 475 с.
6. Ткач Г. Поняття владного повноваження / Г. Такч // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2009. – Вип. 49. – С. 101–105.
7. Вільгушинський М. До питання про сутність та зміст категорії «суб'єкт владних повноважень» / М. Вільгушинський // Віче. – 2013. – №. 12. – С. 11.
8. Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів : постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України № 8 від 20.05.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0008760-13>.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-29/2011 від 14 грудня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-11>.
10. Рішення Конституційного Суду України у справі № 6-зп від 25 листопада 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-97>.
11. Рішення Конституційного Суду України у справі № 6-рп/2001 від 23 травня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-01>.

References

1. Decision of District Administrative Court on Case No. 815/6959/14 [Online resource]. – Access : <http://reyestr.court.gov.ua/>.
2. On Access to Public Information : the Law of Ukraine dated January 13, 2011 [Online resource]. – Access : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

3. Note on Study and Generalization of Practice Related to Application of the Provisions of the Law of Ukraine *On Access to Public Information* by Administrative Courts [Online resource]. – Access : <http://www.vasu.gov.ua/>.

4. I. Koliushko Administrative Courts: for the Protection of Human Rights or State Interests? / I. Koliushko, R. Kuibida // *Pravo Ukrainy (Law of Ukraine)*. – 2007. – No. 3. – Pp. 3-8.

4. V. M. Bevzenko Participation of Authorities in Administrative Proceedings of Ukraine: Legal Principles, Reasons and Forms : monograph / V. M. Bevzenko. – K. : Pretsedent, 2010. – 475 p.

6. H. Tkach Definition of Authorities / H. Tkach // *Visnyk Lvivskoho universytetu (the Bulletin of Lviv University)*. Series Juridical. – 2009. – Issue 49. – Pp. 101-105.

7. M. Vilhushynskiyi To the Issue on the Essence and Content of the Category “Authority” / M. Vilhushynskiyi // *Viche (Veche)*. – 2013. – No. 12. – P. 11.

8. On Certain Issues Related to Jurisdiction of Administrative Courts : Decision of the Plenary Assembly of the Higher Administrative Court of Ukraine No. 8 dated 20.05.2013 [Online resource]. – Access : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0008760-13>.

9. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in Case No. 1-29/2011 dated December 14, 2011 [Online resource]. – Access : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-11>.

10. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in Case No. 6-zp dated November 25, 1997 [Online resource]. – Access : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-97>.

11. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in Case No. 6-rp/2001 dated May 23, 2001 [Online resource]. – Access : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-01>.